

Archív Biskupského úradu v Banskej Bystrici

Banskobystrické biskupstvo vzniklo 15. januára 1776 na podnet panovníčky Márie Terézie. Do tohoto obdobia spadalo územie novovzniknutého biskupstva do Ostrihomskej arcidiecézy. So vznikom biskupstva sa založil aj diecézny archív, ktorý je umiestnený v budove biskupského úradu. Do r.1942 bol archív umiestnený vo Svätokrížskej rezidencii v Žiari nad Hronom, odkiaľ bol prevezený do budovy biskupského úradu, keď sa zároveň zmenilo aj sídelné mesto tohoto biskupstva.

Banskobystrické biskupstvo tvorili župy Turiec, Zvolen, dištrikt Krupina /Hont/, dištrikty Nová Baňa a Sv. Kríž - dnes Žiar nad Hronom /Tekov/ a dištrikty Bojnice a Oslany /Nitrianska župa/.

Archív po prevezení zo Sv.Kríža bol viackrát dosť neodborne premiestňovaný v rámci biskupského úradu, čo čiastočne aj poznačilo jeho stav. Niekedy v 40-tych

rokoch nášho storočia /alebo snáď aj skôr/ bola snaha neznámeho aktuára o premanipulovanie fondov, ale nebola dovedená do konca, takže archívny materiál pri mojom nástupe bol dosť nesúrodo usporiadaný. Približne 500 rôznych spisov pochádza z predprivilegiálneho obdobia.

Tieto spisy sa sem dostali z Ostrihomskeho arcibiskupstva pre právnu potrebu novovzniknutého biskupstva, ktoré táto inštitúcia nevyhnutne potrebovala pre organický prechod do novovzniknutých pomerov. Označované sú ako tzv. Priora de Ostrihom. Veľmi cenná je aj privilegiálna listina Márie Terézie. Mnohých historikov však zaujímajú kanonické vizitácie, ktoré sa tiahnu vo viazanej forme od vzniku biskupstva až do roku 1830. Veľmi cenné sú aj Konzistoriálne protokoly, ktoré siahajú až do r.1904. V základnom fonde

biskupského úradu sú aj rôzne záležitosti dotýkajúce sa kanonického práva a tiež rôzna školská agenda. Cennou archívnou záležitosťou sú aj druhopisy matrik, ktoré začínajú v r.1820. U mnohých farností sú hi áty, pravidelnejšie začínajú tieto matriky až od 90-tych rokov 19. storočia a pokračujú až do súčasnosti. K tomuto fondu patrí aj korešpondencia biskupského úradu s farskými úradmi, ktorá od r.1948 čo do kvality a kvantity dosť poklesla, a to zo známych politických dôvodov, ktoré v Československu nastali po februári.

Spisy tohoto obdobia sú dosť neadresné skutočnostiam, ktoré prežívali jednotlivé farské úrady. Slabý kvalitatívny obsah týchto spisov, o ktoré by historik mal len veľmi malý okrajový záujem, viedol nás k tomu, že sme ich považovali za nezávažné, a preto sme ich skartovali. Na okraj uvádzam z obsahu týchto spisov niekedy siahodlhú agendu, ktorú viedol

farár s cirkevným tajomníkom pre schválenie týmto nadriadeným orgánom. Napr. cirkevný tajomník musel dať písomný súhlas aj na také bežné záležitosti, ktoré boli nevyhnutné pre všedný život správcu farnosti ako napr. zakúpenie akumuláčnej pece, zakúpenie kancelárskeho nábytku alebo aj maľovky pracovne a pod., ak farár vykonal túto alebo podobnú činnosť bez súhlasu štátnych

orgánov, bol prísne postihnutý. V mnohých prípadoch tým najmiernejším trestom bolo preloženie na inú farnosť.

Cennou súčasťou biskupského archívu je aj archív Banskobystrickej kapituly, ktorá bola založená v r.1776. V súčasnosti je to ešte fond, ktorý čaká na spracovanie.

Veľmi cenné archívne materiály patriace biskupskému úradu sú vo fonde Hodnoverné miesto turčiansky konvent /1259/ 1288 - 1912. Tento fond je v súčasnosti deponovaný v ŠÚA Bratislava, ale právne vlastníctvo na tento fond má náš úrad.

V ŠOBA Banská Bystrica je uložený aj materiál Panstvo Sv. Kríž s podobnými právnymi vzťahmi, ako spomínané materiály Hodnoverného miesta. Materiál je z obdobia /1315/ 1579 - 1949.

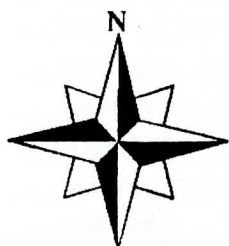
Dôležitou súčasťou kultúrohistorického dedičstva nášho biskupstva sú aj fondy uložené na jednotlivých farských úradoch, či už archívneho alebo knižničného rázu. V týchto fondoch počas posledných päťdesiatich rokov v mnohých prípadoch došlo k ťažkým stratám na archívnom materiáli ako aj na knižných fondoch. V súčasnosti sa snažíme zaevidovať a zachrániť aspoň to, čo zostalo. Niektoré farské úrady sú na tom pomerne dobre, ale sú aj staré farské úrady, ktorých korene

siahajú hlboko do stredoveku, ale archívny materiál tomu zďaleka nenasvedčuje. V plnej miere sa táto skutočnosť dotýka aj historických knižníc, uložených na farských úradoch.

O archíve Biskupského úradu v Banskej Bystrici podáva podrobnejšiu informáciu Štefan Otruba v sprievodcovi

po Štátnom archíve v Banskej Bystrici, ktorý vyšiel v r.1969. Je to doteraz najlepšia informácia tohoto druhu dotýkajúca sa fondov archívu Biskupského úradu v Banskej Bystrici.

Zoltán Baláz

Zo sveta

5. Európska archívna konferencia v Barcelone

V dňoch 27. - 30. mája 1997 sa v Barcelone uskutočnila 5. Európska archívna konferencia za účasti 640 účastníkov z 36 štátov. Počas tohoto najväčšieho európskeho archívneho podujatia sa uskutočnili aj zasadnutia nasledovných sekcií Medzinárodnej rady archívov: Sekcia pre univerzitné archívy, Sekcia parlamentných archívov a archívov španielskych politických strán, Sekcia profesionálnych spoločností, Sekcia vojenských archívov, ako aj pracovné zasadnutia MRA pre Európsky program a

pracovnej skupiny pre aplikáciu smerníc ISAD(G).

Program konferencie sa začal popoludňajším seminárom (16,00-18,00) na tému "Praktická úloha profesionálnych spoločností". Za predsedníctva Marca Taxonera z Katalánska predniesli referáty Marco Carrasi zo Štátneho archívu v Turíne, Kate Thompsonová z Hertfordshire Record Office v Anglicku a Sylvie Gervaisová z Kanadského národného archívu. Spoločnou nosnou témou bol najmä etický kódex archívára (bude predmetom samostatného príspevku), úzka

spolupráca spoločností archivárov a archívnej administratívy v odbornej oblasti, ako aj nezastupiteľná úloha spoločnosti pri obrane sociálnych práv archivárov. Prominentný španielsky historik Josep Fontana potom oficiálne otvoril konferenciu inauguračným prejavom na tému "Archívy ako svedectvo života" (18,00-19,00). Poukázal v ňom na nezastupiteľnú úlohu archívov vo vývoji ľudskej civilizácie a jeho ďalšie úlohy najmä v súvislosti s moderným vývojom v oblasti informačných technológií.

Večer (20,00) sa uskutočnila recepcia v Prezidentskom paláci, hosťom bola Autonómna vláda Katalánska, ktorej predstavitelia privítali účastníkov konferencie v Katalánsku a Barcelone, stručne ich oboznámili s históriou, vývojom i súčasnosťou Katalánska a zaželeli konferencii úspešné rokovanie. Oficiálny program pokračoval (21,00) koncertom zboru z kostola Santa Maria del Mar, ktorý sa konal v chráme Sant Felip Neri.

Druhý deň pokračovala konferencia prvým plenárnym zasadnutím (9,30-10,30). Referát "Inventúra problémov a riešení" predniesla Helen Fordová, vedúca Oddelenia ochrany z Public Record Office v Londýne a prezidentka Výboru pre ochranu dokumentov Medzinárodnej rady archívov. Zmeny v archívnom a knižníckom svete vedú znova k poznaniu,

že zodpovednosť za ochranu materiálov nesie celý pracovný personál každej takejto profesionálnej inštitúcie. Zmenili sa aj požiadavky - všetok dôraz sa kladie na sprístupňovanie materiálov a službu verejnosti. Hlavné problémy ochrany zhrnula do nasledovných bodov: nedostatočné uvedomenia si dôležitosti problematiky ochrany dokumentov, nedostatok finančných zdrojov v mnohých krajinách na túto činnosť, nedostatočná výuka a výskum v oblasti manažmentu a konzervačných techník a technológií, ako aj nedostatok praktických metód na riešenie problémov masovej degradácie dokumentov v dôsledku zlej kvality mnohých papierov alebo nevhodných klimatických podmienok. Preto aj zlepšenie činnosti v tejto oblasti je úzko spojené s riešením uvedených problémov.

Po nevyhnutnej "kávovej" prestávke pokračovali tri paralelné zasadnutia (11,00-13,00). Na prvom sa prezentoval Wolf Buchmann, riaditeľ Bundesarchivu v Koblenzi, SRN prednáškou "Ochrana: budovy a zariadenia", z ktorej prinášame aspoň niektoré zaujímavé názory. Ochrana je základnou a všeobecnou podmienkou, ktorú musia rešpektovať architekti a archivári, ktorí sú zodpovední za plánovanie a projektovanie archívnych budov. Teplota a vlhkosť v depotoch musia byť stabilné, môžu kolísať v istých

dokumentov k stredovekej histórii Katalánska), Národný archív Katalánska (jeden z najmodernejších európskych archívov), Diecézny archív (bohatosť a rôznorodosť diecéznych dokumentov), Barcelonský archív historických protokolov (jeden z najdôležitejších európskych archívov notárskych dokumentov), Historický archív mesta Barcelona (stredoveké a moderné dokumenty mesta), Municipálny archív dištriktu Sant Martí (príklad decentralizovaného municipálneho archívu), Provinciálny archív Barcelony (administratívne dokumenty provincie), Ústredný administratívny archív autonómnej vlády Katalánska (integrálny systém manažmentu pre administratívnu dokumentáciu), Historický archív Sabadell (mestský archív), Historický archív dištriktu Terrassa (dokumenty príslušného dištriktu). Informácia o modernom Národnom archíve Katalánska, ktorý autor navštívil, bude obsahom samostatného príspevku.

Večer sa uskutočnila recepcia na radnici Barcelony.

Ďalší deň pokračovala konferencia druhým plenárnym zasadnutím (9.30-10.30), na ktorom predniesol Michel Duchein, honorárny generálny inšpektor francúzskych archívov prednášku "Provenienčný princíp v každodennej praxi

pri identifikácii, selekcii a popise dokumentov". Poukázal na možnosti, ale i problémy jeho aplikácie v uvedených fázach spracovania; značné zmeny a inovácie v dôsledku prudkého rozvoja nových technológií, najmä však informačných technológií núti archivára klásť si otázku, či princíp proveniencie, princíp rešpektovania prvotného poriadku a štruktúrny princíp môžu byť stále považované za nemenný základ archivnej teórie a praxe.

Potom konferencia pokračovala šiestimi paralelnými zasadnutiami (11.00-13.00). Odznali v nich nasledovné prednášky: Joaquim Borrás, Španielsko - Vzťahy medzi archivármi a tvorcami písomnosti. Autor v nej poukázal na možnosti vstupu archivárov do procesu tvorby dokumentov na rôznych úrovniach v rôznych druhoch inštitúcií, teda na problematiku spisovej služby a riešenie niektorých problémov v tejto oblasti.

Elisa C. de Santosová zo Španielska v príspevku Indexovanie pre vyhľadávanie informácií informovala o istých dokumentačných technikách (ktoré sa až donedávna používali skôr v oblasti knižníc a dokumentačných centier) v súvislosti s nástupom komputelizácie v archívoch. Aplikácie v archívoch však majú svoje špecifiká, prejavujúce sa v tvorbe archívnych tezaurův. Aby bol popis

dovolených rozsahoch. V Spolkovom archíve sú papierové dokumenty uložené pri $18\pm 3^{\circ}\text{C}$ a $50\pm 5\%$ relatívnej vlhkosti vzduchu. Čierno-biele halogenido-strieborné filmy sú uložené pri $13\pm 3^{\circ}\text{C}$ a $50\pm 5\%$, farebné pri mínus $6\pm 2^{\circ}\text{C}$ a $25\pm 3\%$. Sme si vedomí toho, že vlhkosť pre ČB filmy by sa mala znížiť, avšak pri 13°C máme s tým isté ťažkosti. Vzduch v depotoch musí prechádzať mechanickými a chemickými filtrami. Prísun "čerstvého" vzduchu zvonka by mal byť obmedzený na minimum. Konceptia dosahovania stabilných klimatických podmienok pre papierové dokumenty pomocou vhodného konštrukčného riešenia bez energeticky náročných elektrických zariadení, teda tzv. "prirodzená klimatizácia" je predmetom kontroverzných medzinárodných diskusií už dlhšiu dobu. Budova Spolkového archívu v Koblenzi bola dokončená v 1986. Praktické skúsenosti za viac ako dekadu dokazujú, že tento systém je efektívnou metódou na stabilizáciu teploty a relatívnej vlhkosti v požadovaných rozsahoch pre papierové dokumenty s veľmi nízkymi alebo dokonca žiadnymi nákladmi na energiu. Bezpečnosť sa musí zaistiť predovšetkým jasným a prísny oddelením depotov, pracovní/laboratórií a priestorov pre verejnosť. Depoty by sa mali používať len na uloženie dokumentov a nie na permanentné pracovné priestory. Prístup

personálu do depotov by mal byť obmedzený na minimum, t. j. len na vybranie a uloženie dokumentov. Pre depoty by sa nemali plánovať žiadne okná. Vonkajší vzduch by sa do depotov nemal privádzať bez filtrácie, čo znamená, že okná by sa nemali používať na vetranie.

Špeciálna pozornosť by sa mala venovať požiarnej ochrane. Nie je dostatočné spoliehať sa len na prevenciu (malé depoty s ohňovzdornými stenami a dverami, tepelné a dymové detektory, požiarny poplachový plán v spolupráci s požiarou jednotkou). Urýchlená inštalácia automatického hasiaceho systému je nevyhnutná. Je zaujímavé vypočítať si stanovisko nemeckých odborníkov, ktorí odmietajú hasiaci systém, v ktorom sa používajú inertné plyny. V depotoch pre uloženie papiera sa počíta s vodným hasiacim systémom spolu so suchým potrubím s dvojitém bezpečnostným istením proti falošnému poplachu (hlavy rozstrekovačov vody sú pokryté bezpečnostným sklom, ktoré sa musí rozlútiť pred vystreknutím vody; voda naplní potrubia len v prípade, že poplach indikovali tri tepelné a dymové detektory a striekanie vodou sa obmedzí len na priestor, v ktorom bol indikovaný oheň). Náklady na takýto hasiaci postrekovací systém sú v súčasnosti v Nemecku vykalkulované na $48,75 \text{ DM} / \text{m}^2$.

Zaujímavý je aj názor, že archivári by sa nemali pokúšať inštalovať v archíve všetky možné zariadenia a technické prostriedky. Najprv by si mali odpovedať na otázku, čo je naozaj nevyhnutné pre ich dennú prax, a ktoré procesy sa môžu vykonať v spolupráci s inými inštitúciami alebo na kotrakt s istými firmami. Z uvedených dôvodov neinštalovali v spolkovom archíve sterilizačnú komoru, deacidifikáciu kyslých papierových dokumentov, vyhotovovanie mikrofilmov a ďalšie procesy robia v spolupráci s komerčnými firmami, resp. koordinujú činnosť svojich laboratórií vo Freiburgu, Koblenzi a v Berlíne tak, aby sa vyhlí duplikovaniu investícií do laboratórií, prístrojov a zariadení.

V súlade s federálnym archívnym zákonom ako aj politikou Nemeckého spolkového archívu ochrana archívnych dokumentov je prioritou číslo 1. Archívna budova musí túto prioritu reflektovať tak zo svojho vonkajšieho vzhľadu ako aj zo svojej vnútornej účelovej štruktúry.

Na druhom paralelnom zasadnutí Vicente Viñas zo Španielska prezentoval súčasný pohľad svojej krajiny na ochranu, konzervovanie a reštaurovanie dokumentov. Metodológia preventívnych metód zahŕňa predovšetkým zabezpečenie vhodného prostredia pre uloženie dokumentov, prirodzené a umelé

klimatické podmienky, ochranu proti mikroorganizmom, ohňu a zatopeniu, ako aj duplikáciu dokumentov na vhodné médiá. Samotné reštaurovanie predstavuje komplex metód, ktoré vykonávajú špeciálne pracoviská a patrične vzdelaní a vyškolení profesionáli.

Na treťom paralelnom zasadnutí sa Claes Grånström, námestník generálneho riaditeľa Národného archívu Švédska, zaoberal problematikou novodobých médií v prednáške "Reformovanie: ochrana nových médií a migrácia dát". Rápidny rozvoj informačných technológií prináša nevyhnutne zmeny, ktoré sa prejavujú aj v profesii archivára. Nové médiá môžu byť rozdelené približne do troch skupín: - počítačové dokumenty (ADP záznamy), - mikrofilm a ekvivalentné médiá a - zvukové a obrazové záznamy. Napriek tomu, že všetky tri skupiny možno považovať za nové médiá, každá skupina vyžaduje rozdielny prístup, kde okrem technických problémov treba riešiť aj právne aspekty. V prednáške prezentoval švédske skúsenosti z riešenia uvedených problémov.

Popoludní sa podľa výberu účastníkov uskutočnili návštevy nasledovných archívov: Archív Parlamentu Katalánska (súčasný archív tohto legislatívneho orgánu), Archív Aragónskej koruny (najdôležitejšia zbierka

archívneho dokumentu presný, dostatočný a vhodný, aby sa informácia začínala na všeobecnej úrovni a postupovala k detailnejším špecifikám, aby sa neopakovala a bola inter-využiteľná, na každej úrovni popisu sa musí vykonávať indexovanie. Táto problematika je však úzko spojená s vyriešením problematiky archívnej terminológie. V tejto súvislosti informovala aj o aplikácii normy International Standard Archival Authority Record for Corporate Bodies, Persons and Families.

Hugo L.P. Stibbe z Kanady v prednáške Štandardizácia popisu: skúsenosti s používaním ISAD (G) informoval o aplikácii General International Standard Archival Description, ktorý bol publikovaný Medzinárodnou radou archívov v roku 1994 a International Standard Archival Authority Record for Corporate Bodies, Persons and Families, publikovanom v 1996. Hoci sa tieto dve normy môžu používať aj nezávisle, MRA sa cez svoje orgány snaží o celosvetovú aplikáciu obidvoch spomenutých štandardov. Autor prezentoval skúsenosti Národného archívu Kanady a kanadského archívnictva v tejto oblasti.

Hans Hofman, Holandsko - Zaobchádzanie s elektronickými záznamami. O vplyve a dopade rozvoja

informačných technológií na archívy a ich činnosť sa už veľa popisalo. A ešte viac bude treba urobiť. V niektorých krajinách prebieha výskum o integrite a autenticite elektronických záznamov. V severských krajinách, USA a Nemecku sa zasa získali isté skúsenosti s ochranou elektronických záznamov. Dopad nových informačných technológií je taký veľký, že bude možno v tomto zmysle potrebné opätovne formulovať, čo je vlastne záznam, resp. dokument. Vývoj v tejto oblasti je taký rýchly, že je obava, aby archívárom "neušiel vlak" pri poznávaní a riešení týchto problémov. Problém nespočíva len v samotnom uložení a uchovávaní takýchto dokumentov, ale zahŕňa tiež organizačné, technologické, informačné, právne a legislatívne aspekty. V súvislosti s týmto vývojom sú archívári postavení pred úplne nový fenomén. Zároveň informoval o programe "Digital Longevity", ktorý na riešenie týchto problémov iniciovalo holandské Ministerstvo vnútra v spolupráci s Ministerstvom pre vzdelávanie, kultúru a vedu.

Na ďalších paralelných zasadnutiach odznali prednášky: Carol Coutureová, Kanada - Vývoj a použitie časových lehôt dokumentov; Georgine Thornburnová a Alison Northová, Veľká Británia - Mimoriadne udalosti! Požiar, zatopenie a

bombové atentáty - Záchrana archívov a reštaurovanie dokumentov.

Popoludní pokračovala konferencia tretím plenárnym zasadnutím (16.00-17.00). Prednášku na tému "Archívy a ich využívatelia" predniesol Xavier Tarraubella, riaditeľ Municipálneho archívu v Barcelone. Okrem kategórie "vnútorných" užívateľov, do ktorej zaraďuje vlastne archívárov, resp. spracovávateľov dokumentov, definuje štyri kategórie "vonkajších" užívateľov. Patria sem profesionálni výskumní pracovníci, amatérski výskumníci, študenti a všeobecná verejnosť. Transformačné zmeny, ktoré sa dejú v Európe od druhej polovice 20. storočia, spôsobujú aj transcendentálne zmeny v koncepcii archívov, ich používateľov, ale aj ich celkového postavenia a úlohy v spoločnosti. Tieto zmeny z pohľadu vzťahu medzi archívmi a ich užívateľmi spôsobujú často isté kontradiKCie medzi potrebami a legitímnymi požiadavkami užívateľov a základnými funkciami, či možnosťami archívov, medzi ktoré patrí zhromažďovanie, spracovávanie, ochrana dokumentov a ich prístupňovanie. K týmto kontradiKciám najväčšou mierou prispievajú najmä problémy nedostatočného prístupnenia veľkého množstva dokumentov a ich ochrany.

Po ňom nasledovali paralelné zasadnutia (17.30-19.30), na ktorých odzneli nasledovné prednášky: Gilbert Coutaz, Švajčiarsko - Boj archívárov medzi slobodou informácií a ochranou súkromia; Albert Roig, Španielsko - Manažment kvality; Isabella Ricci, Taliansko - Postup práce archívárov; Manuel Luis Real, Portugalsko - Archívy v úlohe rozhodovateľov; Richard Kesner, USA - Archívy v informačnej spoločnosti. Spoločenský rozlúčkový večer sa konal 29. mája (od 21.00).

Konferencia sa skončila záverečnými príspevkami Jeana Le Pottiera z Francúzska, Fritza Lendenmanna zo Švajčiarska a Josepa Matasa zo Spoločnosti katalánskych archívárov. Na záver nasledovala prezentácia usporiadateľov XIV. Medzinárodného archívneho kongresu, ktorý sa uskutoční v Seville v roku 2000.

Zborník prednášok (skrátенých verzií) v angličtine je záujemcom k dispozícii u autora tohto príspevku. Účasť na konferencii umožnili finančné príspevky Spoločnosti slovenských archívárov, Ministerstva vnútra SR a španielskej firmy MATACHANA, ktorá je výrobcom sterilizačných komôr.

Jozef Hanus

Archívy v republike Kapverdy

O archívniectve mimoeurópskych krajín mnohí určite vieme len málo. Keďže na stáži v Paríži v minulom roku som sa zoznámila s viacerými kolegami aj z mimoeurópskych krajín, chcela by som čitateľom Fóra sprostredkovať niekoľko drobných informácií o archívniectve v týchto štátoch.

Na úvod niekoľko údajov o Kapverdskej republike, ktorá je vyhľadávaná najmä solventnejšími turistami. Ako som zistila z rôznych propagačných materiálov a fotografií, určite patrí medzi malebne krásne ostrovy. O ostrovoch patriacich do republiky Kapverdy sme sa zrejme ani v škole neučili. Republiku tvorí 10 ostrovov a 8 ostrovčekov. Nachádzajú sa na západ od afrického kontinentu. Boli objavené Portugalčanom Diegom Gomesom v roku 1460 a nezávislosť získali až 5. júla 1975. Skladajú sa z 10 ostrovov a 8 ostrovčekov. Hlavným mestom je Praria so 40.000 obyvateľmi. Celá republika má 320.000 obyvateľov.

Archívniectvo je regulované niekoľkými právnymi normami, dekrétami. V roku 1988 bol vytvorený Národný historický archív, ktorý je v Prarii, v budove kde predtým boli colné

úradu. Samozrejme mnohé dokumenty, podobne ako v mnohých iných bývalých koloniálnych štátoch sa nachádzajú v Portugalsku. Národný archív má osobitné postavenie a samostatný rozpočet. V rokoch 1988 - 1990 patril do pôsobnosti ministra informácií, kultúry a športu. Od roku 1991 do ministerstva školstva a športu, v rokoch 1992 - 1994 do ministerstva kultúry, v roku 1995 do ministerstva národnej obrany a v súčasnosti do ministerstva školstva, vedy a kultúry.

Národný archív sa nachádza v budove bývalého colného úradu, člení sa aj v Európe zaužívanou praxou na priestory prístupné verejnosti, kde sa nachádza sála

inventárov a informácií, bádateľňa, knižnica a múzeum dokumentov. V časti technického oddelenia sa nachádza preberacia miestnosť, triediaca miestnosť, dezinfikačné ateliéry, reštaurátorské ateliéry, mikrofilmovacie, reprografické a audiovizuálne ateliéry. Priestory pre účely archívu boli prispôbené v súlade s doporučením členov Medzinárodnej rady archívov. Národný archív má 26 pracovníkov: riaditeľ, 2 historici, 5 archivári, 4 pomocní archivári, 2 dokumentaristi, pomocník knižnice, 1

muzeológ, 1 účtovník, 1 pokladník, 1 administratívna pracovníčka, 2 pisári, 1 telefonista, 1 šofér, 4 upratovačky.

V krajine od roku 1988 sa pripravuje archívny zákon za pomoci Michela Ducheina, známeho francúzskeho odborníka. V súčasnosti neexistuje právna norma upravujúca bádateľnosť archívnych dokumentov. V pripravovanom zákone sa hovorí, že všeobecné dokumenty po 25. rokoch sú bádateľné, vojenské dokumenty sú bádateľné po 50. rokoch, dokumenty vzťahujúce sa na zdravotný stav po 75. rokoch, právne dokumenty súkromné po 100 rokoch. Zo všetkých týchto obmedzení môže riaditeľ archívu udeliť výnimku.

Vzdelanie sa archívárom poskytujú najmä v zahraničí, v Dakare ale aj vo

Francúzsku a v Kanade. Priamo v Kapverde sa organizoval kurz pre stredné kádre v rozsahu 920 hodín v rokoch 1990 - 1992. Dôležitým zdrojom pre získanie nových informácií pre archívárov je aj technická stáž v Paríži, ktorej sa pravidelne zúčastňujú.

Ako z týchto informácií vyplýva, táto malá krajina venuje veľkú pozornosť zachovaniu svojho historického dedičstva. Podobne ako v mnohých iných štátoch, archívári majú dohľad aj nad administratívou v krajine. Výdatnú pomoc archívárom poskytuje Medzinárodná rada archívov a odborníci najmä z Francúzskeho národného archívu v Paríži.

Veronika Nováková

ZO ZASADNUTIA VÝBORU

Zasadnutia výboru SSA 23.5.1997 v zasadačke Odboru archívnictva a spisovej služby MV SR sa zúčastnili Ján Dubovský, Jozef Hanus, Zuzana Kollárová, Milan Mišovič, Veronika Nováková, Juraj Roháč, Božena Slezáková, Ferdinand Uličný, František Žižňák, Anna Buzinkayová, za redakčnú radu Fóra archívárov Valéria

Hrtánková, Viera Morišová, prizvaní hostia prof. J. Novák a Dr. P. Kartous.

Hlavným bodom programu bolo upresnenie odbornej náplne a organizácie konferencie, ktorá sa bude konať v rámci Archívnych dní v Poprade v dňoch 14. - 16. 10. 1997 a ďalších akcií, súvisiacich s týmto podujatím. Odborné prednášky budú

zaradené do troch tematických okruhov. P.Kartous navrhol začleniť do programu kľúčové referáty, ktoré by trvali 30 - 40 minút, zachytil by sa v nich vývoj archívniectva od počiatku s perspektívou - výhľadom do tretieho tisícročia. Zaplnili by jeden dopoludňajší blok. Gestorom ďalšieho poldňa by bol za Sekciu archívniectva a PVH prof. Novák, ktorý navrhol tému Archívy a veda. V rámci nej by odznel referát o vedeckej práci v archívoch všeobecne, zhodnotila by sa Slovenská archivistika, archívne pomôcky, príprava terminologického slovníka, mohol by odznieť aj príspevok o monografiách obcí, na príprave ktorých sa často podieľajú archívári. Tretí polden by pripravila SSA: pohľad na ŠOBA, ŠOKA, SNA, ÚBA, osobitné archívy, cirkevné archívy. P.Kartous navrhol zaradiť aj príspevky, týkajúce sa osobnostnej stránky archivarov, pozdvihnutia ich stavovského postavenia. Výbor SSA plánuje vydať z konferencie zborník. Zo zahraničia pozveme generálneho tajomníka Medzinárodnej rady archívov Ch. Kecskemétiho, ktorý bude vo funkcii do roku 1998 a nového generálneho tajomníka G. McKenzieho, zástupcu spolku archivarov z Čiech, Nemecka, Rakúska, Talianska, Poľska a Maďarska. O finančné krytie sa so SSA podelí Odbor archívniectva

a spisovej služby MV SR, Sekcia archívniectva a PVH SHS a sponzorské firmy. O príprave Archívnych dní priamo v Poprade informovala Z.Kollárová. Hovorila o problémoch s ubytovaním, ktoré bude možno presunuté do Tatranskej Štrby. Prednáškovú miestnosť dá Mestský úrad v Poprade k dispozícii bez poplatku. L.Vrteľ upozornil na dôležitosť publicity podujatia v médiách. V rámci propagácie požiada SSA jednotlivé archívy na Slovensku, aby zorganizovali v určitých dňoch výstavky vlastných dokumentov.

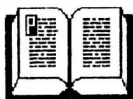
S obsahom príspevkov do Fóra archivarov oboznámili prítomných V.Hrtánková a V.Morišová. Časopis v júli a v auguste nevyjde.

V. Nováková informovala o pláne práce Medzinárodnej rady archívov na roky 1996 - 2000, ktorý bude publikovaný vo Fóre archivarov, J.Hanus o organizácii EBLIDA, ktorá je zameraná na knižnice, ale členmi sa môžu stať aj iné profesne blízke inštitúcie, o letnej škole MRA, týkajúcej sa ochrany archívneho materiálu, A.Buzinkayová o 7. konferencii archivarov v ČR /Bádateľňa a bádatelia/, ktorej sa zúčastnila spolu s M.Mišovičom a o ročenke Adresár médií v SR 1997, v ktorej bude Fórum archivarov uvedené medzi odbornými mesačníkmi /informácia je zdarma/

Na záver sa členovia výboru
rámcovo dohodli na termíne ďalšieho

zasadnutia, ktoré bude koncom júna,
začiatkom júla 1997.

Anna Buzinkayová

KNIŽNÉ NOVINKY

KŘÍŽEK, L., ČECH, Z.J.K.: Encyklopedie zbraní a zbroje. Libri Praha 1997, 328 s.

„Encyklopédia zbraní a zbroje prináša v abecednom usporiadaní výkladové heslá popisujúce jednotlivé druhy historických zbraní a zbroje a v súhrnnych heslách tiež podáva etymológiu, pôvodnú typológiu a historický vývoj týchto artefaktov. Sú tu popísané zbrane chladné, strelné, palné (vrátane diel), kombinované, ale aj súčasti zbroje a vojenského västroja od praveku až do roku 1914. Text obašuje vyše 1000 hesiel, ktoré názorne popisujú nielen historické zbrane a zbroj Európanov, ale aj hmotné doklady vojnového umenia ostatných kultúr.“ Uvedená pasáž z prebalu najvýstižnejšie charakterizuje obsahové zameranie tejto potrebnej príručky, ktorá historikom a archivárom môže poslúžiť pri identifikácii jednotlivých druhov zbraní v najrôznejších inventároch alebo súpisoch. S výnimkou dvoch starších poľských prác rovnakého charakteru a o niečo väčšieho rozsahu, ktoré sa zaoberali terminológiou chladných a palných zbraní, sme doteraz k dispozícii nemali podobnú komplexnú príručku.

-gr-

TŘEŠTÍK, D.: Počátky Přemyslovců. Vstup Čechů do dějin (530-935). Lidové nakladatelství Praha 1997, 658 s.

Prvý zväzok novej edície „Česká historie“ prináša rozsiahlu prácu erudovaného odborníka, zaoberajúcou sa problematikou počiatkov a najstarších dejín Českého štátu takmer štyridsať rokov. Predkladaná práca vznikla prepracovaním autorovej staršej práce (O počátcích

Přemyslovců) z roku 1981. Třeštík pútavou formou zhrnul svoje doterajšie výskumy a pokúsil sa čitateľovi predložiť komplexný obraz Čiech na úsvite historických dejín od príchodu prvých Slovanov do prostredia súčasných Čiech až po zjednotenie Čiech kniežaťom Boleslavom. Práve vláda tohto kniežaťa, na začiatku ktorej bola surová bratovražda, stojí na počiatku dejín prvého českého štátu. Mimo vlastný text práce autor do knihy zaradil dve pôvodne samostatné štúdie o antropológicko - lekárskom výskume pozostakov najstarších Přemyslovců a o

novom výklade ich chronológie. Pretože ide o vedeckú prácu, text knihy dopĺňa rozsiahly zoznam prameňov a použitej literatúry a rovnako rozsiahly poznámkový aparát, ktorý bol podľa autorových slov z edičných dôvodov trojnásobne zredukovaný.

-gr-

MACEK, J.: Česká středověká šlechta. ARGO Praha 1997, 156 s.

Útla knižka predstavuje súbor šiestich štúdií významného českého historika, ktoré už síce boli po prvý raz publikované v priebehu 70. a 80. rokov, ale tri z nich z ideologických dôvodov museli vyjsť pod cudzím menom a jedna iba v zahraničí. Štúdie sú výsledkom jedinečného pohľadu na históriu českej stredovekej šľachty prostredníctvom historickej sémantiky. Na základe rozboru používania jazykovo českých stredovekých pojmov „šľachtic, pán, rytier, vladyka“ autor výrazne prispel k vyriešeniu dlho nejasných problémov v súvislosti s rozborom pomenovania jednotlivých zložiek českej šľachty a načrtnol genézu šľachtického stavu, ktorú neskôr v širších súvislostiach rozpracoval v pôvodne štvorzväzkovom diele „Jagellonský věk v českých zemích“ (prvé dva zväzky vyšli v rokoch 1992 a 1994). Posledné dve štúdie sú venované rozboru pojmov „hrad a zámok“ z hľadiska ich obrannej a reprezentačnej funkcie v neskorom stredoveku a rytierskym turnajom v prostredí stredovekých Čiech.

-gr-

ŽEMLIČKA, J.: Čechy v době knížecí. Lidové noviny, Praha 1997, 660 s.

Anotovaná práca voľne nadväzuje na predchádzajúci titul. Autor čitateľovi predložil ucelený pohľad na vývoj českých krajín v 11. a 12. storočí, kedy sa formovala základná podoba českého štátu, pričom dôraz položil na medzníky, ktoré ovplyvnili ďalší vývoj. Všeobecné charakteristiky niektorých fenoménov života v stredoveku (spôsob vlády, ponímanie času, rodina) a problematiky osídlenia, kristianizácie a medzinárodných vzťahov tvoria úvod výkladu vlastných politických dejín, ktoré začínajú obdobím vlády Boleslava I. „Kniežacie obdobie“ českých dejín končí povýšením Přemysla Otakara I. rímskym kráľom Fridrichom II. na českého kráľa. Autor výklad dopĺňa kapitolami približujúcimi politiku vtedajších „veľmocí“ vo vzťahu k českému štátu. Plnú tretinu rozsahu knihy (243 strán) tvorí vedecký aparát (poznámky, zoznam prameňov a literatúry, register).

-gr-

Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD ROM I - XXVIII (A-Ž). Mladá fronta, Praha 1997

Ottov slovník náučný zostane ešte veľmi dlho (ak nie navždy) vynikajúcou pomôckou pre všetkých historikov, archivárov alebo iných záujemcov o poznanie minulosti. Nie každý má však možnosť vlastniť pôvodné vydanie všetkých zväzkov, prípadne neskorších dodatkov a pre nich je určená reedícia tejto u nás zatiaľ ešte stále najrozsiahlejšej encyklopédie. Pre tých, ktorí nechcú čakať na jej kompletné vydanie niekoľko ďalších rokov, majú teraz k dispozícii jej elektronickú verziu. Jediný CD ROM obsahuje 139 418 hesiel a 5067 ilustrácií v pôvodnej grafickej úprave, ktoré vyšli na 28 938 knižných stranách. Encyklopédiou sa dá prechádzať pomocou prehliadača, pracujúceho pod operačným systémom Windows 95 alebo

3.11 a okrem skladnosti je výhodou predovšetkým možnosť full-textového vyhľadávania. Napriek na prvý pohľad vysokej cene (okráhlych 6000 Sk) uvedený disk predstavuje investíciu, ktorá sa oplatí.

-gr-

CUPY, W.: Úpadek a pád prakticky kdekoľvek. Šulc a spol., Praha 1997, 200 s.

História je vo svojej podstate serióznou a úctyhodnou spoločenskovednou disciplínou a na rozdiel od prírodných vied nebýva príliš častým zvykom, aby sa jej niekto (snáď s výnimkou niektorých politikov) venoval inak než smrteľne vážne. Prijemnou zmenou a výborným partnerom na letnú dovolenku je kniha svojrázneho autora, ktorý sa realizoval predovšetkým ako novinár (okrem iného viedol rubriku detektívnej literatúry pre New York Herald Tribune) a autor netradičnej série kníh o zvieratách (prvá z nich mala názov *Ako rozoznať svojich priateľov od oplač*). Kniha, na ktorej pracoval s prestávkami celých šesťnásť rokov, je venovaná životopisným medailónom slávnych osobností svetových dejín - napríklad Cheopsovi, Alexandrovi Veľkému, Kleopatre, Atilovi, Ľudovítovi XIV., Petrovi Veľkému, Kataríne Veľkej, Lady Godive, Viliamovi Dobyvateľovi, Kryštofovi Kolumbovi a mnohým ďalším. Napísaniu každej kapitoly predchádzalo seriózne štúdium všetkej dostupnej literatúry a excerpovanie údajov na kartotečné listky (jeho pozostalosť obsahovala 200 krabíc s listkami), ale výsledkom rozhodne nebol prostý kompilát či viac - menej nudný životopisný prehľad. Cupy na osobnosti pozerá z iného uhla, pričom si všimá najmä ich slabosti, zlozvyky a malicherné sklony. Kombináciou uvedených vlastností s výsledkami ich historických skutkov dosiahol, že portréty veľikánov svetových dejín sú pretkané duchaplným humorom. Namiesto ďalších slov ako odporúčanie prinášame krátky úryvok jednej z kapitol.

-gr-

Alžbeta

Kráľovná Alžbeta bola dcérou Henricha VIII. a Anny Boleynovej. V niektorých ohľadoch sa podobala na svojho otca napriek tomu, že nestala žiadnych manželov. Pretože nikdy nemala žiadneho manžela, bola nútená stíňať externistov.

Nikdy nemala v úmysle stať škótsku kráľovnú Máriu a grófa z Essexu, ale nejako sa jej to prihodilo. Škótska kráľovná Mária bola veľmi krásna, ale kráľovná Alžbeta na tom jeden čas tiež nebola až tak zle. Mnohí ľudia sú presvedčení, že Alžbeta bola vždy stará dáma so bezohľadnou tvárou a červenou parochoňou. Nebola nič také. Kedysi to bola príjemná šestnásťka a celkom pekná.

Určitú časť svojho detstva bola Alžbeta nemanželským dieťaťom. V roku 1534 parlament odhlasoval, že veriť v jej nemanželskosť sa rovná vlastizrade. V roku 1536 bolo vlastizradné považovať ju za manželskú. Smernice sa znovu zmenili v roku 1543 a potom ešte v roku 1553. Potom ste ju už mohli považovať za čokoľvek.

Kráľovnú Alžbetu nazývali Panenskou kráľovnou alebo Dobrou kráľovnou Bess, pretože taká bola tiež. Bola to najinteligentnejšia žena svojej doby a ponuky na sobáš dokázala odmietať v deviatich jazykoch. Zbožňovala, keď ju žiadali o ruku, ale so všetkými

jej pánmi nebolo niečo v poriadku. Okrem toho chcela byť milovaná kvôli sebe samotnej, ale v tých dobách niečo také proste neexistovalo.

Kráľovná Alžbeta často prejavovala prudkosť svojej povahy, pretože mala narušenú endokrinnú rovnováhu. Nenávidela zubárov, dlhé kázne, módné návrhy a grófsku zo Shrewsbury. Rada mala darčeky, lichotenie, tanec, prisahanie, vyhováranie, poľovačky na medvede, čakankovú polievku, svetlé pivo, čierne pivo a kráľovských koniarov. Leicester a Essex boli kráľovskými koniarmi. (...)

LECOUTEUX, C.: Přízraky a strašidla středověku. Volvox Globator, Praha 1997, 222 s.

Spomedzi dnešnej záplavy drivej väčšiny brakovej literatúry, ktorá je venovaná tajným silám, sa anotovaná práca výrazne odlišuje svojím charakterom. Náplňou knihy je téma viery a povier týkajúcich sa duše, záhrobia a kultu predkov v období európskeho stredoveku. Autor nás oboznamuje s prejavmi strachu z mŕtvych a hrôzy zo strašidiel, s pohrebnými rituálmi, postojom cirkvi ku strašidlám a ich výkladom z pozície kresťanskej vierouky. Druhá časť knihy sa zaoberá typológiou stredovekých strašidiel, ich pomenovaniami a odpoveďami na základné otázky o ich pôvode, príčinách zjavenia a spôsoboch, ako sa ich zbaviť. Tretia časť

knihy je venovaná problematike záhrobia, duše a plodnosti mŕtvov a strašidiel. Štvrtá časť sa zaoberá postupným splyňvaním prízrakov a strašidiel s diablami, príšerami alebo mýtickými bytosťami v dôsledku boja cirkvi proti viere v iracionálne javy. Prednosťou práce je veľké množstvo citátov alebo parafráz z najrôznejších historických prameňov, bájí, legend, kroník a literárnych textov.

-gr-

PERNOUD, R.: Templariusze. Marabut, Gdańsk 1996, s.168 s.

Necelé dve storočia trvala existencia duchovno-rytierskeho rádu Templárov: od svojho vzniku v roku 1118, resp. od roku 1127, kedy pápež Honorius II. rád oficiálne legalizoval, až do smrti posledného veľmajstra upálením v roku 1314. Napriek tejto pomerne krátkej dobe je však rád až dodnes predmetom nielen seriózneho a intenzívneho historického výskumu, ale aj zdrojom najrôznejších mystifikácií, mýtov a legend o herézii rytierov, bohorúhačstvu a ukrytých pokladoch. Kniha francúzskej mediavistiky na pomerne malom priestore populárnou formou približuje účinkovanie rádu na Blízkom Východe a v západnej Európe. Rozborom stanov a iných prameňov približuje každodenný život „úbohých rytierov Šalamúnovho chrámu“ v širokom zábere - od bojových akcií až po vnútornú organizáciu rádu, typológiu a architektúru rádových stavieb, jeho funkcie ako finančnej inštitúcie, problematiku bežného hospodárenia až po detailný priebeh inscenovaného procesu s predstaviteľmi rádu. V záplave odbornej literatúry, zameranej na riešenie úzko špecializovaných problémov, ktoré predpokladajú dokonalú znalosť problematiky, je uvedená práca vhodným zdrojom súhrnných informácií o ráde pre všetkých záujemcov o dejiny stredoveku, ktorí sa problematikou duchovno - rytierskych rádov nebudú zaoberať intenzívnejšie.

-gr-

ZACHOVÁ, J.: Latina pro historiky a archiváře. Institut sociálních vztahů, Praha 1994, 104 s.

Už v treťom vydaní vychádza praktická príručka pre všetkých záujemcov o osvojenie si stredovekej latinčiny. Predkladaná kniha tvorí doplnok učebnice latinčiny pre vysoké školy a latinskej gramatiky a preto neobsahuje gramatické výklady. Jednotlivé lekcie, ktoré poskytujú základ pre kontinuálne si osvojenie stredovekej latinčiny, obsahujú úvodné texty (listiny, kronikárske záznamy), cvičenia a parciálny slovníček. Na konci knihy je pripojený latinsko - český slovník.

-gr-

BOLOGNE, J.C.: Svatby. Dějiny svatebních obřadů na Západě. Volvox Globator, Praha 1997, 390 s.

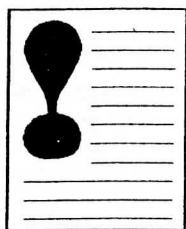
Pozoruhodná publikácia sa zaoberá vývojom jedného aspektu patriaceho do sféry záujmu dejín každodennosti - svadieb a svadobných obradov a s nimi súvisiacich rozvodov, anulovania, vena, špecifických svadobných obradov, používanie snubných prsteňov a podobne. Autor v dôsledku prílišnej šírky témy a rôznorodosti skúmaných prvkov dielu nedal čisto chronologickú štruktúru, ale uplatňuje tematické hľadisko vo vnútri chronologického rámca. Práca je doplnená bohatým poznámkovým aparátom, slovníkom výrazov (slová označujúce sobáš, druhy sobášov, slová týkajúce sa sobášov), štatistickým prehľadom manželstiev vo Francúzsku okolo roku 1900, percentuálnym podielom sobášnosti vo Francúzsku v rokoch 1800 - 1993, vybranými definíciami sobášov, stručným chronologickým prehľadom a bibliografiou.

-gr-

DUBY, G.: Vznešené pani z 12. století. I. Heloisa, Aliénor, Isolda a další. Atlantis, Brno 1997, 128 s.

Kniha jedného z najvýznamnejších francúzskych historikov je prvou z trilógie venovanej vznešeným ženám francúzskeho stredoveku. V centre autorovej pozornosti sú viac či menej známe ženy, medzi ktorými sú známe historické osobnosti (Aliénor, manželka francúzskeho kráľa Ľudovíta VII. a anglického kráľa Henricha II., matka Richarda Levie Srdce a Jána Bezzemka, Abélardova milienka, abatýša Heloisa a biblická Mária Magdaléna), bezvýznamná meštianka (Julette) ale aj literárne postavy (Tristanova Izolda a Fénice). V knihe nie sú životopisy osôb, ale historické eseje (podľa autorových slov iba poznámky), v ktorých vďaka svojej erudícii a nespornému literárnemu talentu Duby majstrovsky približuje rozličné stránky zložitej a tvrdej reality ženských osudov na pozadí historických udalostí. Dubyho nezaujíma iba to, ako ženy prežili svoj život, ale tiež, ako sa ich život odrážal v hodnotení súčasníkov.

-gr-

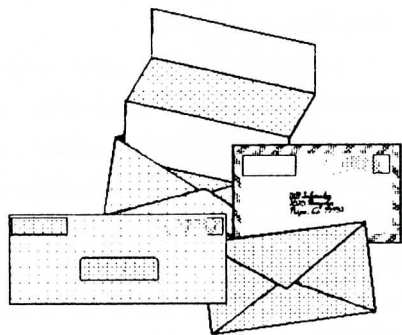
SERVIS

Neprehliadnite!

Výbor SSA oznamuje všetkým členom, ktorí sa prihlásili na **I. Archivne dni na Slovensku**, že termín konania konferencie sa zmenil na **14. - 16. októbra 1997**. Miestom konania zostáva Poprad. Prosíme všetkých, ktorí v dôsledku zmeny

termínu konania sa nemôžu konferencie zúčastniť, aby nahlásili túto skutočnosť tajomníčke SSA A.Buzinkayovej do Archívu hl.mesta SR Bratislavy, alebo do ŠOKA v Poprade.

V.N.

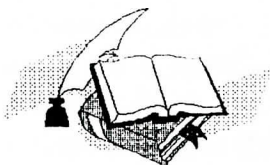

Z našej pošty

V letnom období je obvykle menej korešpondencie, avšak napriek tejto skutočnosti sme obdržali pozvánku Spoločnosti švajčiarskych archivárov na ich jubilejné zasadnutie z príležitosti 75. výročia ich existencie, ktoré je spojené so zasadnutím predstaviteľov stredoeurópskych archivárov. Bude sa

konat' v kantone Zug v dňoch 10. - 12. septembra 1997.

Ďalšiu pozvánku sme obdržali od Spolku rakúskych archivárov na 27. Rakúske archívne dni, ktoré sa budú konať v Schladmingu 20. - 22. októbra 1997. Výbor SSA na obe podujatia vyšle svojho zástupcu.

Z pamätníka

Babylon.

Ešte než sme sa za federácie úplne rozišli, bývali spoločné celoštátne porady riaditeľov štátnych archívov striedavo raz v Čechách, druhýkrát na Slovensku. Nebolo to na škodu. Navzájom sme sa poznali, nadväzovali viac ako pracovné styky,

vymieňali si skúsenosti z práce a upevňovali „spoločenstvo archivárov“. Treba povedať, že sme sa mali v čom i podúčať. České archívnictvo, dávno pred nami dobre zorganizované s absolventami

„Archívnej školy“ mohlo nám poskytnúť skúsenosti, ktorých sa nám nedostávalo.

Teda ušlo sa poradu zorganizovať i nám. Peňazí ani vtedy nebolo nadostač a museli sme sa zneistiť do diét a limitu na nocľážné. Podarilo sa nám neďaleko Bratislavy „Na Babe“ vybaviť ubytovanie a stravovanie v malom horskom hotelíku, s možnosťou rokovať v jeho spoločenskej miestnosti.

Vystihli sme dobré ročné obdobie s dobrým počasím. V okolí boli husté lesy a krásne rozvinuté lúky a nádherné ticho. Porada prebiehala pod holým nebom. Podaktorí aj tak spali a posteľe si vyniesli do voňavej trávy na pažiť.

Porada mi utkvela v pamäti preto, že na nej ako by sa poplietli jazyky a z vážneho referátu vznikali smiechoty. Možno, že to bolo i v dôsledku predošlého večera stráveného pri vatre, po požití výborného pezinského. Veď sme sa i družne bavili a aj si spoločne zaspievali. Okrem nás totiž široko-ďaleko nebolo nikoho, ešte aj personál nás večer opustil a ponechal s dôverou všetko na nás.

Bojovali sme do pozdnej noci. Vedecký vedúci Archívnej správy v Prahe Dr. Š. nás uvádzal do napoleonských vojen, poznal rozloženie jeho plukov a dotváral teóriu a taktiku, ba i stratégiu podľa ktorej mohol Napoleon „kdyby bylo kdyby“ bitku

vyhrať. Vedeli sme, že Dr. Š. bol nevojak. Tým to bolo zábavnejšie.

Druhý deň porady začal vážne-nevážne. Hodnotením dosiahnutého a diskusiou. Nastalo pletenie jazykov a pojmov. Napr.: riaditeľ Štátneho archívu v Brne, dnes už nebohý Dr. R., inak vážny a aj trochu morózny človek, povedal vo svojom vystúpení toto: „Soudružka S. po hříchu dělá špatné inventáře“. Pravdaže hneď sa na to reagovalo otázkou: „Jaké dělá inventáře před hříchem?“, a bolo po vážnosti porady. Hneď na to pracovník Štátneho slovenského ústredného archívu Dr. S. sa pochválil, že „oni v poľnohospodárskom oddelení spracovali inventarizovaním viacero fondov, z toho dva mamutie. Iste bolo ľahkovážnou otázkou, či tento archív má aj fondy z doby ľadovej, pretože ako je známe mamuti vtedy vyhynuli.

V kádrových veciach sa zasa postažoval riaditeľ Štátneho archívu v Bratislave, Dr. W. „že nie je ťažké pracovníkov do archívu získať, ale v ňom zadržať“ chcel povedať „udržať“.

V tento deň, keďže sa pokračovalo asi v tomto tóne, z porady už aj tak nič nebolo. Pokiaľ nám zásoby stačili, utužovali sme československú vzájomnosť.

Jozef Chreňo

OSOBNOSTI

Mikuláš Schneider

Tohto roku pripadne sté výročie narodenia archivára a pedagóga Mikuláša Schneidera. Narodil sa 1. decembra 1897 v Nových Zámkoch. Otec Ludovít, novozámocký rodák bol mestským strážnikom. Matka Barbara Tallósová pochádzala z Vecsés v Maďarsku. Základné vzdelanie nadobudol v rodnom meste. Tu začal chodiť aj do gymnázia. V roku 1911 sa uvádza, že otec je mŕtvy a matka ho dala študovať z dôchodku, ktorý dostávala po jeho otcovi. Po ukončení Gymnázia v Nových Zámkoch študoval na budapeštianskej univerzite aprobáciu dejepis - zemepis. Po získaní diplomu v Budapešti sa vrátil do rodného mesta. Vyučoval na novozámockom gymnáziu až do roku 1928, kedy sa vysťahoval do Maďarska. Tu začal pracovať ako hlavný župný archivár župy Fejér a od roku 1937 až do svojej smrti v roku 1945 župy Vas. Z bohatého archívneho

materiálu čerpal námety aj pre svoju publikačnú činnosť. Zaoberal sa regionálnou históriou a históriou šľachtických rodov. Jeho publikované práce sú: A Fejér Vármegye /Budapest 1937/, Fejérmegyei boszorkányperek /Székesfehérvár, 1934/, Fejér megye nemesi ősszelírása 1754 - 1828 /Székesfehérvár, 1934/, Fejérmegyei nemes családok /Székesfehérvár, 1935/, Trencsén megye 1725 - 1732. évi nemességvizsgálatai /Budapest, 1938/, Vas megye kétségtelen nemesei /Szombathely, 1940/.

/Magyar életrajzi lexikon, Budapest 1969 a archív autorky/.

Mgr. Melánia Kadlečková

Abrahám Cebanius

Abrahám Cebanius sa narodil okolo roku 1580 vo Vlkovej /okr.Poprad/. Bol archivárom u grófa Krištofa Turzu v Levoči, od r.1610 bol hlavným notárom Spišskej stolice. Písal príležitostné básne a latinský vlastenecko-náboženský spis v hexametroch *Saklutaris*, v ktorom vyzýval občanov Panónie prehlbovať si lásku k vlasti a bojovať proti Turkom. Druhá časť je nábožensko-didaktická. Prípravou na rozsiahlejšie historické dielo boli *Excerpta historica* z roku 1309 - 1612, z ktorého uverejňoval K.Wagner v diele *Analecta Scepusii*.

Dielo: *Salutaris adversus animae pestem afficina*. Bardejov 1616; *Cygnae cantio Domino Deo nostro Jesu Christo ...* Levoča

1638 /editor/ ; *Excerpta historica ab anno 1309 - 1612* /rkp/.

Literatúra: Minárik,J.: Jakub Jakobeus. Výber z diela. Ba 1963, s.136-139, 147-148; Mišianik,J.: Pohľady do staršej slovanskej literatúry. Ba 1974, s.157-158; Čaplovič,J.: Bibliografia tlačí vydaných na Slovensku do roku 1700. Mt 1972, č.záz.130,836; Kuzmik,I. s.141.

Podľa biografického slovníka MS.

Pamiatka: Rkp. pozostalosť v Országos Széchényi Könyvtár v Budapešti.

Dúfame, že časom sa nájde kolega archivár, ktorý o tejto významnej osobnosti nám napíše viac.

Perličky z našich archívov

Z hlásenia tatranských žandárov

Tatranská Lomnica, 13. 9. 1938

„Oznamujem, že Tatranská Lomnica bola v letnej kúpeľnej sezóne, v dňoch, kedy bola horúčava, takmer zaplavená polonahými osobami ženského pohlavia. U mužských tento nemravný zjav bolo vidieť len zriedka.

Polonahé osoby ženského pohlavia sa s obľubou prechádzali v parku a na najživších miestach tunajších kúpeľov. To ovšem malo za následok časté kritiky mnohých ľudí, najmä keď išli rodčia s nedospelými dieťkami a museli sa s polonahou ženštinou stretnúť. Bolo na mnohých host'och badať, že sú naháčstvom žien pohoršení a tiež sa aj dožadovali nápravy cestou tunajšieho žandárstva.

Ženy chdievali často len v tak krátkych plavkách, že im bolo vidieť aj čiastky zadnej časti tela, čo bolo tým pohoršlivejšie, keď bola žena robustnej postavy, chrbát mali úplne holý a prsia zakryté len z polovice.

Tunajšia stanica osoby uvedeného zjavu napomínala denne, ale v niektorých prípadoch bolo dané hliadke na vedomie, že sú jej zákrokom urazené a budú si sťažovať. Bol totiž u niektorej ženy názor, že sa o ňu bezpečnostný orgán zaujíma.

Oznamujem, že v Tatranskej Lomnici nebolo možné naháčstvu zabrániť, lebo denne dochádzali osoby iné, takže sa napomínali stále osoby novo došlé.“

S poľutovaním, ako obyvateľka zpod Tatier oznamujem najmä pánskej archivárskej verejnosti, že podobné zjavy v Tatrách už nie je možné vidieť.

Martina Šlampová
ŠOKA Poprad

MSK v Seldine

Seldín, dňa 16. septembra 1947

Predmet: Bubnovanie

Miestna organizácia Komunistickej strany v Seldine dáva týmto širokej verejnosti na vedomie, aby si roľnícky ľud i ostatná pracujúca vrstva brala účasť na manifestácii dňa 21. septembra 1947 t.j. v nedeľu o 10.00 hodine kedy bude „Slávnosť hrozna-oberania“ v Kôbôlkute, kde si budete môcť vypočuť našich vládnych predstaviteľov ako Dr. Gejza Husák - povereník pôdohospodárstva, kde v slávnostnej reči prednesie reformu roľníckej politiky a parcelácie pôdy nad 50 ha.

Občania, berte účasť na tejto manifestácii čím v najväčšom počte ovenčenými vozmi a v národných krojoch.

Slávnosť bude pred obecným úradom v Kôbôlkute.

Tajomník KSS

/Zo ŠOKA Nové Zámky/

Redakčná rada: V. Nováková, L. Vrteľ, J. Hanus, Z. Kollárová, I. Graus,
V. Hrtánková, V. Morišová

Technická úprava: ŠOKA v Šali, J. Benciová

Náklad 350 ks

Povolilo : MK SR 1472/96